

Rammerne for den fælles kommunale sprogindsats for dagtilbud Solrød

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
1.0 De fire indsatsområder i den fælles, styrkede sprogindsats	2
1.1 Hvad siger forskningen	3
2.0 Fælles rammer og mål	3
2.1 Den styrkede pædagogiske læreplan.....	4
2.2 Udviklingen af generelle og fokuserede sprogindsatser	4
2.3 Samtaler i hverdagen - De voksne som gode rollemodeller	5
2.4 Dialogisk læsning – når vi ikke bare læser højt.....	5
2.5 Tematisk sprogarbejde – Når sproget binder verden sammen	6
2.6 Sprogvurdering af alle børn i 3-års alderen.....	7
2.7 Handleplaner – læringsmål og systematik	7
2.8 Netværk af sprogansvarlige	8
2.9 Den faglige ledelse.....	8
2.10 Muligheder for at arbejde med sprog i andre rammer	9
3.0 Kompetenceudvikling	10
3.1 Uddannelsesforløb for hele personalet i tæt sammenhæng med praksis.....	10
4.0 Konkrete værktøjer til sprogarbejdet	11
4.1 Værktøjer til vurdering af børns sproglige udvikling	11
4.2 Værktøjer til fokuserede sprogindsatser	13
4.3 Tidlig indsats og fokus på gode overgange.....	14
5.0 Forældresamarbejde	15
5.1 Det gode forældresamarbejde	15
5.2 Redskaber til forældrene	16
6. Evaluering og opfølgning	17

Indledning

I Solrød Kommune ønsker vi at sikre børn og unge en dannelse, som skal ruste dem til et liv som ansvarlige, demokratiske samfundsborgere, der aktivt deltager i deres egen tilværelse og i fællesskaber.

For at give børnene de bedste muligheder for at udtrykke sig, danne relationer, indgå i fællesskaber og indsamle viden – og på længere sigt klare sig godt i skolen og i livet er det af afgørende betydning, at der arbejdes med børns kommunikation og sprog. Kommunikation og sprog er ét ud af seks temaer i den styrkede pædagogiske læreplan og er helt centralt for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse både på kort og på lang sigt.

Målsætningen med den fælles styrkede sprogindsats er at styrke den tidlige indsats og sikre udviklingen af børns kommunikation og sprog på 0-6 års området. Sprogindsatsen bygger på kravene beskrevet i den styrkede pædagogiske læreplan for dagtilbud.

Med den fælles styrkede sprogindsats er målet, at alle dagtilbud arbejder på baggrund af en fælles forståelse samt en fælles kommunal ramme, der understøtter børns sprogudvikling. Der arbejdes henimod, at det pædagogiske personale og ledelsen i dagtilbuddene sætter struktur på sprogarbejdet og har fokus på den sproglige fremgang hos alle børn i dagtilbud.

Målet med den fælles styrkede sprogindsats er, at der skal være en tydelig sprogindsats i dagtilbuddet med fokus på at styrke kompetencerne til at identificere og igangsætte tiltag for børn med sproglige udfordringer.

I Dannelsesstrategien arbejdes der med fire karaktertræk, som er vigtige i arbejdet med børn og unges dannelse. De fire karaktertræk Nysgerrighed, Mod, Medmenneskelighed og Robusthed udgør tilsammen et "kompas" for børn og unge, som de kan navigere efter. Gode kommunikative og sproglige forudsætninger er af afgørende betydning for at kunne deltage aktivt i egen tilværelse og i fællesskaber. Den fælles styrkede sprogindsats understøtter på den måde sigtet med Dannelsesstrategien.

1.0 De fire indsatsområder i den fælles, styrkede sprogindsats

Den fælles kommunale sprogindsats i Solrød Kommune beskriver rammen for sprogarbejdet i Dagtilbud Solrød, både når der tales om den generelle sprogindsats og den fokuserede sprogindsats. Der er fokus på fire indsatsområder, der samlet danner rammen for arbejdet med sprog.

De fire indsatsområder er:

- 1) Fælles rammer og mål
- 2) Kompetenceudvikling
- 3) Konkrete værktøjer til sprogarbejdet
- 4) Forældresamarbejde

1.1 Hvad siger forskningen

Der er en bred forskning inden for sprog og kommunikation. Arbejdet med sprog og kommunikation i Solrød Kommunes dagtilbud skal bygge videre på resultaterne af denne forskning. Her er fremhævet enkelte forskningsresultater, der alle understreger vigtigheden af en tidlig sproglig indsats.

Forskning har vist, at de tidlige sproglige kompetencer, som især forudsiger senere færdigheder i skolen, bl.a. omfatter produktivt ordforråd samt forståelse af ord og komplekst sprog, lydlig opmærksomhed (evnen til at opdage, analysere og bearbejde de lydlige aspekter af talesproget), skriftsprogskoncepter (kendskab til regler inden for skriftsproget, fx at man læser i en bestemt retning og begreber som forside, forfatter og titel) og bogstavkendskab (kendskab til bogstavnavne og lyde, der er forbundet med trykte bogstaver) (National Early Literacy Panel, 2008).

Evnen til at forstå og tale er en vigtig udviklingsmæssig milepæl. Allerede fra spædbarnsalderen udvikler barnets sprog sig i dialog med dets primære omsorgspersoner, hvor forældrenes opmærksomhed, svar på barnets signaler og lyde samt holden pauser, så det lille barn kan nå at svare, lærer barnet kommunikationens 'spilleregler' (Madigan, 2019a; Pant & Johansen, 2017).

Børn, der møder voksne, som indgår i samtaler af god kvalitet med det lille barn, har således bedre forudsætninger for at udvikle sig sprogligt og intellektuelt (Greenspan & Shanker, 2007). At forstå andres intentioner og at kunne give udtryk for sine egne samt kunne dele opmærksomhed om noget tredje med en anden person, er nøglen til at lære og indgå i samspil med de sociale relationer, barnet møder i sin hverdag. Tidlige sproglige kompetencer har også betydning for kommunikations- og sprogfærdigheder senere i livet og for indlæring i skolen (Rescorla, 2011; NICHD Early Child Care Research Network, 2005).

Flere studier finder, at der er social ulighed i børns sprogudvikling (Pace et al., 2017). Det er derfor vigtigt, at der er fokus på både barnet og dets omgivelser. Også i Danmark er der stor forskel på førskolebørns sproglige udvikling (Bleses et al., 2008).

2.0 Fælles rammer og mål

Den fælles ramme beskriver de konkrete tiltag, der forventes at alle dagtilbud i Solrød Kommune arbejder med i udviklingen af børns kommunikation og sprog. I den fælles styrkede sprogindsats har Dagtilbud Solrød fokus på udviklingen af den generelle sprogindsats som det bærende fundament for arbejdet. Samtidig sikres det, at personalet har redskaber til at kunne arbejde med de børn, hvor der er brug for en fokuseret indsats.

2.1 Den styrkede pædagogiske læreplan

I den styrkede pædagogiske læreplan er der opstillet to pædagogiske mål, som personalet i pædagogiske sammenhænge skal arbejde målrettet med, for at børn tilegner sig læreplanens mål omkring kommunikation og sprog. Den fælles styrkede sprogindsats bygger på disse to pædagogiske mål, og giver en fælles ramme for forståelsen af arbejdet med kommunikation og sprog i Solrød Kommune.

Den styrkede pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan opstiller to mål for dagtilbuddenes arbejde med kommunikation og sprog

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Det betyder f.eks. at det pædagogiske personale skal have viden om sprog og kan tilrettelægge og gennemføre differentierede relevante læringsaktiviteter, der fremmer den sproglige udvikling.

2.2 Udviklingen af generelle og fokuserede sprogindsatser

Børn skal bruge og udvikle deres sprog hver dag - Alle børn skal i samtaler og leg videreudvikle deres aktive sprog og sprogforståelse sammen med andre børn og voksne i dagtilbuddet.

I barnets sprogudvikling fra 0 - 3 år arbejdes der med at understøtte barnets personlige sproglige kompetencer. Barnets sproglige fundament etableres i de tidlige år, hvor fokus især er på fælles opmærksomhed, sprogforståelse, udvikling af ordforråd, kommunikative færdigheder og begyndende færdigheder i at afkode, forstå og anvende tegn. Dette med afsæt i en legende og kontekstuel tilgang, hvor det nære og anerkendende samspil er i fokus.

I barnets sprogudvikling fra 3 - 6 år arbejdes der videre med at udvikle barnets personlige sproglige fundament, bl.a. gennem følelsesmæssig sprogudvikling, kontekstafhængigt sprog og socialt samspil.

I Solrød Kommune ønsker vi, at det pædagogiske personale

- har fokus på sprog og kommunikation i forskellige situationer hele dagen, fx rutiner, læringsforløb, leg, aktiviteter, dialog mv.
- er gode rollemodeller i samværet og i kommunikationen med børn, forældre og kollegaer

Det daglige arbejde i dagtilbuddene tager udgangspunkt i følgende 3 emner:

1. Samtaler i hverdagen (Generel indsats)
2. Dialogisk læsning (Generelt og fokuseret indsats)
3. Tematisk sprogarbejde (Generel og fokuseret indsats)

2.3 Samtaler i hverdagen - De voksne som gode rollemodeller

Børn lærer sprog af de voksne. Derfor skal vi være opmærksomme på, hvordan vi som voksne stiller os til rådighed som sproglige rollemodeller, og hvordan vi bruger sproget til at støtte barnets sproglige udvikling i alle dagligdagens aktiviteter. Det gør vi bl.a. ved at være opmærksomme på de voksnes indbyrdes sprog i dagligdagen og form og indhold i kommunikationen mellem barn og voksen. Understøttende sprogstrategier kan bruges i forbindelse med samtaler i hverdagen - og i alle former for samtaler, som fx når barnet kommer om morgenen, når barnet skal have tøj på i garderoben, i skiftesituationer, ved aktiviteter, og når vi spiser.

Barnet lærer det sprog, som de hører. De mest effektive sprogindsatser involverer fagprofessionelle, der stiller sig til rådighed i alle dagligdagens aktiviteter. Dette indebærer evnen til at kunne skabe rum for samtaler i alle situationer i dagligdagen.

Understøttende sprogstrategier er kommunikative teknikker, som pædagoger (og forældre) kan bruge til at støtte og styrke barnets talesproglige kompetencer under alle former for interaktioner og samtaler. Strategier, der inddrager barnet aktivt i samtalen med henblik på at give barnet så mange lejligheder som muligt til at bruge talesproget, og som eksponerer barnet for udviklingsmæssigt passende sprogmodeller.

De mest effektive sprogindsatser involverer fagprofessionelle der stiller sig til rådighed i alle dagligdagens aktiviteter.

Når vi er bevidste om sprogarbejdet i den daglige praksis, styrker vi alle børns sprog uanset deres sproglige niveau. At arbejde strategisk med sprog har en positiv effekt på børns sprogtilegnelse, uanset om det er forældre eller pædagoger, der anvender strategierne.

2.4 Dialogisk læsning – når vi ikke bare læser højt

Oplæsningsformens navn siger noget om, at der er tale om læsning, som lægger op til dialog mellem voksen og barn. Her er barnet ikke blot lyttende, men går sammen med den voksne på opdagelse i bøgernes handling, ord og emner.

Når man læser dialogisk, har den voksne forberedt sig på forhånd. Der er udvalgt 'gode ord', som skal have en særlig opmærksomhed under læsningen; ord som er centrale for at forstå bogens handling, og som man typisk ikke møder i den daglige samtale. Ordene bliver talt om, konkretiseret og leget med. Og idet den samme bog læses flere gange, er gentagelsen med til at sikre, at de gode ord bliver en del af

børnenes aktive ordforråd. Den voksne stiller endvidere spørgsmål, som lægger op til, at børnene bliver sprogligt aktive og ikke blot kan svare ja eller nej.

Den dialogiske læsning foregår i mindre grupper. Mange erfarer, at dette giver mulighed for gode og nærværende stunder med få børn i fokus, og at den voksne får et godt indblik i det enkelte barns sproglige styrker. Dette indblik giver mulighed for at stilladsere det enkelte barns sproglige udvikling i hverdagens samtaler og for at videregive værdifuld viden om, hvad børnene er optagede af og øver sig på, til de øvrige ansatte i dagtilbuddet.

Der er forskningsmæssigt belæg for, at dialogisk læsning er en effektiv sprogindsats i forhold til at udvikle og understøtte børns sproglige kompetencer. Den dialogiske læsning bidrager dermed til at udvide børnenes sprog og er med til at sikre en senere læseforståelse. Dialogisk læsning er efterhånden en kendt oplæringsform i mange af Solrøds dagtilbud.

Fokuspunkt

Alle daginstitutioner skal have viden om dialogisk læsning som en systematisk aktivitet.

2.5 Tematisk sprogarbejde – Når sproget binder verden sammen

I tematisk sprogarbejde arbejder man struktureret med udvalgte sproglige områder med afsæt i et tema, fx venskaber, familien eller eventyr. Tematisk sprogarbejde handler om at skabe struktur og opsætte nogle mål og rammer for arbejdet. Med tematisk sprogarbejde kan man skabe forbindelse mellem de forskellige læreplanstemaer.

Det særlige ved struktureret tematisk sprogarbejde er, at man kan arbejde eksplicit med sprog. Når man eksempelvis arbejder med udvalgte sproglige områder som rim og remser, kan der via bevidste valg skabes sammenhæng til andre læreplansområder. Ved at udvælge forskellige sproglige områder kan man arbejde i strukturerede forløb i forhold til sprog.

I Solrød Kommune ønsker vi, at det pædagogiske personale

- har fokus på forskellige dele af kommunikation og sprog i det daglige arbejde
- tager afsæt i det, som barnet kan, og giver passende udfordringer
- sætter mål og sikrer progression i alle børns kommunikation og sprog
- udvælger læringsmetoder, indsamler og bruger data og faglige vurderinger som afsæt for den pædagogiske praksis

2.6 Sprog vurdering af alle børn i 3-års alderen

Sprog vurderinger og handleplaner: Det pædagogiske personale skal kunne lave sprog vurderinger og udarbejde handleplaner for det enkelte barn eller børnegruppen som redskab til at understøtte børnenes sproglige udvikling.

For at sikre en tidlig sprogindsats for de børn, der måtte have et behov for en særlig eller fokuseret sprogindsats, er det fremadrettet et krav, at der laves en sprogvurdering på alle børn i dagtilbud i perioden, hvor de er mellem 2 år og 10 måneder til 3 år og 4 måneder. Herved sikres, at ingen børn med særlige sproglige udfordringer overses, samtidig med at dagtilbuddet får større kendskab til hvert barns sproglige udvikling.

Til gennemførelse af sprogvurderingen anvendes Sprogvurdering 3-6 år. Gennemførelse af en sprogvurdering anslås at tage ca. 30 minutter pr. barn og foretages typisk inden for de første måneder af tiden i børnehaven.

Sprogvurderingen placerer barnet i en indsatsgruppe for henholdsvis Talesproglige og Før-skriftlige færdigheder. Normalt ligger 85 procent af alle børn i gruppen generel indsats, 10 procent af børnene har brug for en fokuseret sprogindsats, mens der er 5 procent, der har brug for en særlig indsats.

2.7 Handleplaner – læringsmål og systematik

Dagtilbuddene udarbejder handleplaner for alle børn, der placeres i kategorierne fokuseret indsats eller særlig indsats. Dette sikrer, at dagtilbuddet arbejder målrettet og systematisk med at styrke børnenes sproglige udvikling, og lette børnenes overgang til skole.

Systematik handler om at arbejde struktureret med det enkelte barns sprog og forståelse og anvendelse af skrifttegn. Det øger børns læringsmuligheder, hvis det pædagogiske personale har en systematisk og eksplicit tilgang til arbejdet med sprog og kommunikation.

Dette kan opnås ved at arbejde med konkrete læringsmål og have fokus på barnets progression. Med et systematisk fokus på sprogtiltag udvides hverdagssproget til samtidig at omfatte ordforråd, der er knyttet til læreplanstemaer i dagtilbud. Børn skal lære om sproget, og de skal lære ved hjælp af sproget.

2.8 Netværk af sprogansvarlige

Udpegning af minimum én sprogansvarlig i hvert dagtilbud

Det kan være svært at vurdere barnets sproglige og kommunikative evner i en travl hverdag. Alle dagtilbud udpeger derfor én eller to sprogansvarlige pædagoger, der i samarbejde med lederen skal facilitere den faglige udvikling og sikre implementeringen af den fælles styrkede sprogindsats i dagtilbuddet. Den sprogansvarlige er sammen med lederen tovholder for at vidensdele om den nyeste forskning, viden og uddannelse i hele dagtilbuddet. Den sprogansvarlige har også et tæt samarbejde med PPR-logopæden om faglig udvikling, fokusområder og behov for indsatser. Den sprogansvarlige kan evt. være afdelingslederen.

Etablering af sprognetværk

Der dannes et sprognetværk, der består af de sprogansvarlige pædagoger fra hvert dagtilbud, PPR-logopæder, ressourcepædagoger, en børnebibliotekar og en tovholder fra Læring og Udvikling (LUA). Netværket mødes tre til fire gange årligt med det formål at udveksle viden og erfaringer om børns sprog og sprogtiltag og understøtte et fælles og systematisk arbejde med sprog og kommunikation. Her drøftes endvidere forankringen af den fælles styrkede sprogindsats.

I sprognetværket arbejdes der målrettet med kompetenceudvikling og vidensdeling dagtilbuddene imellem. Dette kan ske ved eksterne oplægsholdere el. lign.

Styregruppe

Der nedsættes en styregruppe, der skriver dagsorden, inviterer oplægsholdere og planlægger møder for netværksgruppen. Styregruppen består af en tovholder fra LUA, en PPR-logopæd, en repræsentant fra væksthuset og en sprogansvarlig (vælges af netværket). Koordinationsgruppen på dagtilbudsområdet orienteres om planlagte møder.

2.9 Den faglige ledelse

Faglig ledelse: Lederne skal tættere på børnenes sproglige udvikling ved at samarbejde med personalet om observationer og indgå i dialoger om den sproglige udvikling i dagtilbuddet.

For at arbejdet med kommunikation og sprog kan udvikles, er det vigtigt, at lederen af dagtilbuddet er med til at skabe rammen for sprogarbejdet. Det er vigtigt, at den faglige ledelse klædes på, så den kan sikre, at alle medarbejdere har den nødvendige faglige viden, og at der arbejdes på baggrund af de kommunale rammer for sprogarbejde.

Desuden er det lederens ansvar, at der er en dialogkultur blandt børn og voksne, der understøtter både læring i fællesskab og de enkelte børns sproglige udvikling. Lederen skal endvidere understøtte den eller de medarbejdere, der deltager i sprogetværket.

Kickoff-undervisning for ledere, afdelingsledere, PPR-logopæder, ressourcepædagoger og sprogansvarlige

For at kunne understøtte medarbejderne i deres uddannelse og implementering af sprogindsatser er der planlagt et fælles kickoff-møde for ledere, afdelingsledere, PPR-logopæder, ressourcepædagoger og sprogansvarlige, hvor der vil være særligt fokus på den ledelsesmæssige rolle og samarbejdet med logopæder og ressourcepædagoger. Der er en væsentlig rolle i at skabe den rette struktur for uddannelse og afholdelse af løbende sparringsmøder i forlængelse af undervisningen. Der vil ligeledes være fokus på, at der kan opnås sparring mellem lederne.

Lederens særlige opgave

- at der i de enkelte dagtilbud sikres en struktur, som muliggør både planlagte, tidsafgrænsede sprogaktiviteter og et kontinuerligt arbejde med at udvikle kvaliteten af det generelle sprogmiljø
- at der i de enkelte dagtilbud afsættes tid til, at det pædagogiske personale udarbejder en sproghandleplan for det enkelte barn med et vurderet behov for sprogstimulering
- at der skabes rum for kompetenceudvikling, som sikrer faglighed, der giver nye ideer til sprogarbejdet

2.10 Muligheder for at arbejde med sprog i andre rammer

Ud over det daglige arbejde i det enkelte dagtilbud er der mulighed for at arbejde med sproget i andre rammer, som ligger uden for dagtilbuddet.

Dagtilbud Solrød samarbejder med Solrød Bibliotek og Kulturhus, som betyder at alle dagtilbud har lånerkort til biblioteket. Personalet i dagtilbuddene har mulighed for at kontakte personalet på biblioteket i forbindelse med projekter mm., når de ønsker hjælp til at finde relevante materialer eller til at få inspiration til nye bøger til fx dialogisk læsning.

Dagtilbuddene har desuden mulighed for at lave udstillinger på biblioteket efter aftale med biblioteket. Biblioteket inviterer herudover dagtilbuddene til forskellige arrangementer, fx historielæsning, sang, teater og kreative aktiviteter.

3.0 Kompetenceudvikling

Kompetenceudvikling: Det pædagogiske personale i dagtilbud skal kende og kunne anvende understøttende sprogstrategier og tidssvarende strukturerede metoder til at understøtte børns sproglige udvikling.

For at kunne understøtte den helt tidlige sprogudvikling hos børn, er det afgørende, at forældre og professionelle voksne omkring barnet har viden om, hvilken betydning de har for barnets sproglige udvikling. Det er endvidere afgørende, at børn med særlige behov findes tidligt, således at også disse børns sprogudvikling kan forløbe så godt som muligt.

Det er vigtigt, at personalet oplever sig kompetent til at arbejde med sproglig udvikling. Det betyder f.eks., at de skal have viden om sprog og kan tilrettelægge og gennemføre differentierede relevante læringsaktiviteter, der fremmer den sproglige udvikling. Der arbejdes derfor med løbende udvikling, hvor der gennem interaktionslæring skabes ny viden og nye erfaringer.

Målet er, at personalet har både viden, kompetencer og færdigheder til at understøtte børnenes sproglige udvikling. Sprogindsatsen har derfor fokus på kompetenceudvikling af al personale for at understøtte samspillet mellem den daglige praksis og implementering af forskningsbaseret viden.

Samtidig er målet, at der over tid opbygges en stærk struktur omkring sprogarbejdet. Gennem sprognetværk, sprogansvarlige og et fælles teoretisk grundlag sikrer Dagtilbud Solrød et ensartet fundament for arbejdet med sprogindsatsen, så den bliver en integreret del af det pædagogiske arbejde.

Uddannelse af personalet i dagtilbud er centralt for at kunne løfte arbejdet med kommunikation og sprog. Der er derfor iværksat en række forløb med henblik på at understøtte udviklingen af personalets kompetencer inden for arbejdet med kommunikation og sprog.

3.1 Uddannelsesforløb for hele personalet i tæt sammenhæng med praksis

Den fælles styrkede sprogindsats prioriterer at kompetenceudvikle hele personalegruppen til at være opmærksomme på sproglige udfordringer, samt bidrage aktivt med sprogarbejdet i de daglige aktiviteter.

Der iværksættes derfor et uddannelsesforløb, som løbende over de næste tre år sikrer kompetenceudvikling med fokus på arbejdet med sprog i dagligdagen. Kompetenceudviklingen sker i samarbejde med firmaet Sprogklar, der samtidig åbner for et bibliotek af konkrete pædagogiske redskaber til brug for arbejdet med sprog i den pædagogiske praksis.

Undervisningen består af 6 temaer af 30 minutters varighed og er bygget op omkring aktionslæring. Alle moduler gennemgås online, hvor 2-3 medarbejdere pr. stue sammen gennemgår stoffet, hvorefter de umiddelbart i forlængelse af undervisningen kan gå tilbage på stuen og arbejde med konkrete sproglige aspekter og mål.

Der vil være mulighed for at gennemføre uddannelsesforløbet én til flere gange for alle medarbejdere i en 3-årig periode. På denne måde sikres, at der løbende kan ske uddannelse af nye medarbejdere, samtidig med, at der sikres den fornødne fleksibilitet i den daglige planlægning.

Ud over personalet i dagtilbud deltager også støtte- og ressourcepædagoger fra Væksthuset i uddannelsesforløbet. Samtidig får de adgang til sprogbiblioteket. Dette understøtter, at de fagprofessionelle kan arbejde sammen om generelle og fokuserede sprogindsatser.

Alle pædagoger bliver givet et kursus i gennemførelse af Sprogvurdering 3-6 år.

I Solrød Kommune ønsker vi, at det pædagogiske personale

- deltager i kompetenceudvikling og bidrager til en kultur, hvor det er naturligt at give feedback på hinandens praksis
- deltager i professionelle læringsfællesskaber, hvor der er mulighed for sparring, vidensdeling og refleksion.

4.0 Konkrete værktøjer til sprogarbejdet

Som en naturlig del af det pædagogiske arbejde er der fokus på at kunne følge barnets udvikling og foretage vurdering af, om der foregår en alderssvarende udvikling. Hvis der er bekymring for den sproglige udvikling, skal der laves en handleplan og iværksættes relevante indsatser. Som en hjælp til at vurdere børns sproglige udvikling og følge op med relevante indsatser er det besluttet at anvende en række forskellige værktøjer, der alle har fokus på den sproglige udvikling.

4.1 Værktøjer til vurdering af børns sproglige udvikling

Alle med

Alle med følger det enkelte barn fra 1-6 år og er en hjælp til det pædagogiske personale. Personalet kan ud fra en række udsagn følge, om barnet udvikler sig som ønsket, eller om der er områder, hvor barnet ikke udvikles alderssvarende.

Materialet dækker seks udviklingsområder: sprog, socio-emotionel udvikling, leg, trivsel, hverdagsaktiviteter og sansning/motorik.

Alle med skemaet vil forsat blive anvendt som det primære værktøj til samtale om barnets nærmeste udviklingszone i for-

Fokuspunkt

Mere konsekvent
anvendelse af
vurderingsværktøjer
med fokus på sprog.

bindelse med overgange. I de tilfælde, hvor det vurderes, at barnet har brug for en særlig eller fokuseret indsats, vil det nye værktøj hjælpe med til at kvalificere samtalerne mellem det pædagogiske personale og forældrene.

Mål: Der udarbejdes Alle med skema på alle børn i dagtilbud Solrød. Hvis der i Alle med materialet observeres sproglige udfordringer, arbejdes der enten videre med SprogTrappen, eller der gennemføres en egentlig sprogvurdering af barnet.

SprogTrappen

Som en del af den tidlige indsats og fokus på den gode overgang vil der i forlængelse af nuværende værktøjer til at følge barnets udvikling blive sat særlig fokus på den sproglige udvikling på 0-3 års området via anvendelse af SprogTrappen.

SprogTrappen fokuserer på sammenhængen mellem barnets udvikling af sprogfærdigheder og anvendelse af disse i samspil med omgivelserne. SprogTrappen er ikke en test eller en udredningsmetode, men et sprogpædagogisk observationsredskab, der gør det muligt løbende at følge og støtte barnets udvikling og opdage eventuelle udfordringer tidligt. Indplaceringen af barnet sker på baggrund af observationer og indgående kendskab til barnet i hverdagskontekster.

Mål: Der arbejdes med SprogTrappen for alle børn, hvor det via Alle med konstateres, at barnet ikke udvikler sig alderssvarende.

Sprogvurdering 3-6 år og handleplaner

For at sikre en tidlig sprogingdsats for de børn, der måtte have et behov for en fokuseret eller særlig sprogingdsats er det fremadrettet et krav, at der udarbejdes en sprogvurdering 3-6 år på *alle* børn i dagtilbud i perioden, hvor barnet er mellem 2 år og 10 måneder og 3 år og 4 måneder.

Sprogvurderingen laves i henhold til Dagtilbudslovens §11, og den laves med Sprogvurdering 3-6 år af en uddannet pædagog.

Børn, der ved 3-års sprogvurderingen kommer i kategorien fokuseret eller særlig indsats, eller hvor der senere opstår tvivl om deres sproglige udvikling, får lavet en 5-års sprogvurdering i efteråret inden skolestart.

Pædagogen laver handleplaner for alle børn, der placerer sig i fokuseret eller særlig indsats. Dette kan evt. ske i samarbejde med den sprogansvarlige i dagtilbuddet og/eller den tilknyttede PPR-logopæd. Ved fokuseret indsats laves handleplanen af pædagogen med inddragelse af forældrene. Ved særlig indsats udarbejdes handleplanen i et samarbejde mellem pædagog, leder, PPR-logopæd, forældre og evt. andre fagpersoner.

Til brug for udarbejdelse af handleplaner benyttes skabelon fra Sprogklar, der samtidig knytter an til konkrete aktiviteter, der kan iværksættes.

Mål:

Der udarbejdes sprogvurdering 3-6 år på **alle** børn i dagtilbud i perioden mellem barnet er 2 år og 10 måneder og 3 år og 4 måneder. Der laves en sprogvurdering i 5-års alderen på baggrund af resultatet fra sprogvurderingen ved 3 år eller en konkret vurdering.

4.2 Værktøjer til fokuserede sprogindsatser

Nebula - Sprogklars online sprogportal

Nebula er Sprogklars online portal med alt inden for sprogtilegnelse og sprogunderstøttelse.

Portalen er tiltænkt medarbejdere i dagtilbud og giver brugere adgang til en række værktøjer og online uddannelser, som alle har til formål at styrke barnets sprog. Den online sprogportal er integreret med Sprogvurdering 3-6, så medarbejderne nemt kan gå til de kompetenceområder, de ønsker at arbejde med. Der kan arbejdes med både talesproglige færdigheder som eksempelvis sprogforståelse og ordforråd og før-skriftlige færdigheder som eksempelvis rim og bogstavskendskab. Portalen tilbyder forslag til konkrete aktiviteter, målord og sprogstrategier, der både kan anvendes i det daglige arbejde med sprog, eller konkret for de børn, der har behov for en fokuseret indsats.

Mål:

Anvendelse af Nebulas sprogportal anbefales i både vuggestuer og børnehaver i forhold til den generelle og fokuserede sprogindsats. Sprogportalens forslag til konkrete aktiviteter og sprogstrategier forventes at være en naturlig del af handleplanen for børn, der har behov for en fokuseret eller særlig indsats.

Sprogstartspakker

Sprogstartspakker tager udgangspunkt i billedbøger med forskellige temaer, og gennem leg med sproget får børn og deres voksne i dagtilbuddet rig mulighed for bl.a. at tale om farver, følelser og tal.

Sprogstartspakkerne består af to seksugers forløb: Sprogstart 1-3 år og Sprogstart 3-6 år. Sprogstart 1-3 år er målrettet børn i dagpleje og vuggestue, og Sprogstart 3-6 år henvender sig til børnehavebørn. Hvert forløb består af 6 sprogstartsposter med hver sit tema og sproglige fokus, som er udviklet i tæt samarbejde mellem bibliotekarer og sprogpædagoger. I hver sprogstartspose er der en billedbog og konkrete materialer som fx legetøj, fotos mm. I sprogstartsposterne er der et bredt udvalg af sproglege, som opfordrer til snak, leg og bevægelse i nær sammenhæng med billedbogen. Der er også en trin-for-trinmanual, der grundigt beskriver, hvordan og hvornår fx billedbogssnak og sproglege kan inddrages.

Forskningsprojektet Sprogstart giver evidens for, at en målrettet, systematisk indsats kan gøre en forskel for det enkelte barns sproglige udvikling, ordforråd og rim. Effekteresultaterne viser, at børnene udvikler sig signifikant positivt i forhold til ordforråd og rim, når de modtager Sprogstart sammenlignet med, når de ikke modtager Sprogstart. Børnenes udvikling svarer til ca. 22% ekstra læring for ordforråd og ca. 75% ekstra læring for rim i forhold til, hvordan de ellers ville have udviklet sig.

Mål:

Anvendelse af sprogstartspakkerne anbefales i både vuggestuer og børnehaver for børn, der har behov for en fokuseret indsats.

Vi lærer sprog

Forløbet Vi lærer sprog tager udgangspunkt i dialogisk læsning af billedbøger for en gruppe børn, hvor højtlesning, samtale og aktiviteter med billedmateriale understøtter børnenes sproglige udvikling. For hver gang er der opstillet konkrete læringsmål inden for fire læringsområder: skriftsprogskoncepter, ordforråd, lydlig opmærksomhed og narrative kompetencer, og der er en tydelig progression i forløbet. Der arbejdes struktureret og eksplicit med en gruppe børn 2 gange 30 min. om ugen i 20 uger.

De bærende elementer i forløbet er blevet anvendt og afprøvet i forbindelse med det tidligere Center for Børnesprogs to store forskningsprojekter om effektive sprogindsatser i dagtilbud: *SPELL* og *Fart på sproget*. Sprogindsatserne viste sig at have en god effekt på 'Før-skrift' (early literacy) samt ordforråd (Bleses m.fl., 2016).

Forløbet er velegnet til alle børnehavebørn uanset alder, sproglig baggrund og sproglig udvikling, men erfaringer fra Solrød viser, at det største udbytte ses hos de ældste børnehavebørn og ved grupper på max. 6 børn. Til gennemførelse af forløbet bruges en gratis trin-for-trin manual samt 10 højtlesningsbøger, der kan købes eller lånes på biblioteket som samlet pakke. Der er også mulighed for, at pædagogen skifter enkelte bøger ud med bøger eller materialer, der knytter an til aktuelle temaer fra børnehavens hverdag. PPR-logopæderne tilbyder sparring i forbindelse med opstart og gennemførelse af forløbet.

Mål:

Gennemførelse af Vi lærer sprog anbefales til børn, der har behov for en fokuseret sprogindsats inden skolestart.

4.3 Tidlig indsats og fokus på gode overgange

Barnets sprog udvikler sig dramatisk i løbet af dagtilbudsperioden inden for en række sproglige områder og spiller en vigtig rolle for barnets udvikling og trivsel i dagtilbuddet. Omfattende international forskning har endvidere dokumenteret, at der er en sammenhæng mellem tidlige sproglige kompetencer og læring i skolen (læsning, matematik og sociale kompetencer). Det er derfor også vigtigt at arbejdet med sprogindsatser har et tydeligt ophæng til skolerne, så der er kontinuitet og sammenhæng i arbejdet med børns sprog i forbindelse med overgangen fra dagtilbud til skole. Sprogindsatsen sætter derfor også fokus på de fælles rammer for sprogarbejdet. Herunder afklaring af de værktøjer og metoder, som sikrer at barnets sproglige udvikling kan følges og understøttes, hvor der er behov for en særlig eller fokuseret indsats.

Ved overgangen fra dagpleje/vuggestue til børnehave og fra børnehave til skole skal der formidles viden om de indsatser, pædagogerne har arbejdet med, og hvordan de har virket for det enkelte barn (herunder barnets interesse for indsatserne) samt forældrenes deltagelse og støtte.

Undersøgelser viser, at en skriftlig beskrivelse af barnets sproglige kompetencer og behov ledsaget af en mundtlig overlevering styrker den faglige tilgang i overleveringen. Dette er en sikring af, at man går fra, hvad man synes, til at beskrive hvad barnet kan, og hvad modtager af barnet skal arbejde videre med.

Der er procedurer og rammer for, hvordan der sikres sammenhæng og kontinuitet i barnets læring ved overgang fra dagpleje/vuggestue til børnehave. Dagtilbud og skole samarbejder om procedurer og rammer for, hvordan der sikres sammenhæng og kontinuitet i barnets læring ved overgang fra børnehave til skole.

Resultaterne af sprogvurderingen for skolestartere med behov for en fokuseret eller særlig indsats samt en beskrivelse af barnets eventuelle fortsatte sproglige behov overleveres skriftligt og ledsages mundtligt i et møde mellem dagtilbud og skole.

Fokuspunkt

Resultatet fra sprogvurderingen indgår i overgangen til sfo/skole.

5.0 Forældresamarbejde

Understøttelse af hjemmelæringsmiljøet: Dialog med forældre om, hvordan de bedst muligt kan understøtte deres barns læring og sproglige udvikling.

Som en del af arbejdet med den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddet have fokus på, hvordan personalet og forældre kan samarbejde om barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem.

Dagtilbuddets samarbejde med forældre i forhold til at understøtte barnets læring i familien kan fx bestå i, at dagtilbuddet vejleder forældre om, hvordan de kan bidrage positivt til barnets læring og sproglige udvikling. Forældrene kan fx læse højt for barnet, synge med barnet og i øvrigt inddrage barnet i og tale med barnet om alle de ting, som forældre og barn foretager sig i og uden for familien, så barnet herigennem får udviklet sit sprog og får udvidet sin erfaringsverden ved at stille spørgsmål, undre sig og gøre sig erfaringer.

5.1 Det gode forældresamarbejde

Arbejdet med kommunikation og sprog er derfor ikke begrænset til den pædagogiske praksis i dagtilbud men kræver et solidt forældresamarbejde, hvor der er en tydelig forventningsafstemning i forhold til

barnets sproglige kompetencer. Forældre spiller en særlig rolle i udvikling af barnets sprog- og senere læsekompetencer. Dette gælder specielt det helt tidlige sprog, hvor samtale og højtlesning bl.a. understøtter udviklingen af et nuanceret ordforråd.

Det er vigtigt, at det pædagogiske personale understøtter forældrenes arbejde med sproget i hjemmet med fx materialer, som kan inspirere forældrene til at arbejde med barnets sprog. Forældresamarbejdet går dog begge veje, og det er væsentlig at det pædagogiske personale spørger ind til forældrenes oplevelser af barnets sproglige udvikling og får indsigt i forældrenes unikke kendskab til deres barn. Opleves der fra forældre eller fagpersonales side undren over eller bekymring for barnets sprog, forventes det, at der etableres en fælles indsats om barnets sprogudvikling.

Den fælles styrkede sprogindsats sætter fokus på, hvordan dagtilbuddene og forældrene i fællesskab kan arbejde for at sikre en god sproglig udvikling for børnene i Solrød Kommune.

I Solrød kommune bygger samarbejdet på følgende principper:

- Meningsskabelse. Forældrene skal kunne se og forstå barnets behov for støtte og værdien af de ressourcer, der ligger i hjemmet.
- Motivation. Skabe en forståelse af, hvor vigtig en ressource hjemmet er for barnets fortsatte trivsel, udvikling og læring.
- Samarbejde. Forældrene skal understøttes i deres forælderrolle, så de får blik for egne ressourcer i forhold til barnets udvikling, trivsel og læring.
- Konkretisering. Der skal være konkrete aftaler om indhold, løbende dialog og opfølgning.

5.2 Redskaber til forældrene

Nye muligheder for sprogligt samarbejde med forældre

Forældrene orienteres løbende om vurderinger af barnets sproglige udvikling, og der stilles flere redskaber til rådighed for forældrene. Personalet udvælger på baggrund af barnets sproglige kompetencer, hvilke materialer og redskaber, forældrene rådes til at bruge.

Sprogklar

I forbindelse med samarbejdet med firmaet Sprogklar giver deres online sprogportal Nebula mulighed for både at inddrage forældrene i det daglige sprogarbejde via videoklip og materialer, samt give forældrene konkrete ideer til aktiviteter, der kan arbejdes med i hjemmet. Der kan også henvises til en fokuseret indsats via video-SMS. Forløbet med video-SMS er tiltænkt som et tilbud til forældre til børn i 1- 6 års alderen, som har brug for en fokuseret indsats. Hver uge i op til 50 uger vil man her modtage en video-sms, som giver inspiration og konkrete ideer til, hvordan man kan understøtte barnets sproglige udvikling i hjemmet.

Bibliotekernes Sprogspor

Bibliotekernes Sprogspor er bibliotekernes fælles indsats, som støtter sproglig udvikling og tidlige læsefærdigheder. Målgruppen er forældre til børn i alderen 0-6 år. Her kan forældrene finde hurtige sprog tips, inspiration til sprogaktiviteter, lister med gode bøger og apps, materialer om at være ordblind, inspiration til højtlesning, rim og remser og meget mere. Man kan også tilmelde sig et månedligt nyhedsbrev med tips, inspiration og anden relevant information om sprogstimulering. Find det hele på www.sprogsporet.dk

Tilbud om brug af biblioteket

Hvis forældre har brug for særlige materialer, kan Solrød Bibliotek være behjælpelig med at fremskaffe disse. Biblioteket vejleder også gerne forældrene i forhold til at finde egnet materiale, der passer til barnets læseniveau.

6. Evaluering og opfølgning

Den fælles styrkede sprogindsats løber i 3 år fra 2022 til 2025, hvorefter indsatsen evalueres samlet af dagtilbud Solrød.

Der vil derudover ske løbende evalueringer i sprognetværket, som årligt evaluerer og opsamler erfaringer fra samarbejdspartnere og egen praksis. Derudover vil der i kommende tilsyn være et særligt fokus på arbejdet med sprog og kommunikation. På baggrund af disse erfaringer vil der kunne ske evt. tilpasninger af indsatser og justering af tiltag.

Sprognetværket skal blandt andet forholde sig til, om indsatserne har en positiv forandrende betydning i praksis. Gruppen skal desuden løbende vurdere og planlægge, hvilke ressourcer der skal anvendes til udvikling og implementering af indsatsen.

Indførelse af sprogvurdering for alle 3-årige betyder, at der årligt udarbejdes en samlet rapport for Solrød Kommune. Med den fælles styrkede sprogindsats er der en forventning om, at der over tid vil kunne ses en effekt, så færre børn vil have behov for en særlig eller fokuseret indsats, når de sprogvurderes i børnehaveklassen. Resultaterne af den samlede rapport vil indgå i den samlede evaluering af indsatsen.